

LIETUVOS AUKŠČIAUSIAJAM TEISMUI

Gynėjų g. 6, 01109 Vilnius

Atsakovo (1): **VšĮ „Vermės“ leidyklos**

Atsakovo (2): **Alfredo Rukšėno**

KASACINIS SKUNDAS

Dėl Panevėžio apygardos teismo 2011 m. gruodžio 8 d. sprendimo panaikinimo
Civilinėje byloje Nr. 2A-702-212/2011

2011 m. gruodžio 16 d.

Ieškovė: **Zofija Veronika Lipeikienė**
Asmens kodas

Atsakovas (1): **VšĮ „Vermės“ leidykla**
Kodas 122732630
Geležinkelio g. 6, 02100 Vilnius
Atsiskaitomoji sąskaita Nr. LT02 7290 0000 0546 7101
AB „Citadele“ banke, banko kodas 72900
Procesinių dokumentų įteikimo vieta:
Advokatų kontora Judickienė, Greičius ir partneriai JUREX
Olimpiečių g. 1A-21, 09200 Vilnius

Atsakovas (2): **Alfredas Rukšėnas**
Asmens kodas
Procesinių dokumentų įteikimo vieta:
Advokatų kontora Judickienė, Greičius ir partneriai JUREX
Olimpiečių g. 1A-21, 09200 Vilnius

Atsakovų (1) ir (2) atstovė: **Advokatė Agnė Bilotaitė**
Advokatų kontora Judickienė, Greičius ir partneriai JUREX
Olimpiečių g. 1A-21, 09200 Vilnius
Tel. 8-5 249 71 00, faks. 8-5 249 71 01
El. paštas: info@jurex.lt

Ginčijama suma: 5000 Lt
Žyminio mokesčio dydis: 289 Lt¹

I. FAKTINĖS KASACINIO SKUNDO APLINKYBĖS

2006 m. atsakovas VšĮ „Vermės“ leidykla išleido antrąjį monografijos „Papilė II, III dalys“ (11-oji serijos „Lietuvos valsčiai“ monografija) tomą. Jame išspausdintas autorius Alfredo Rukšėno straipsnis „Papilės valsčius pirmaisiais vokiečių okupacijos 1941-ųjų metų mėnesiais“, kuriame (knygos 469 p.) rašoma: „Archyvinė medžiaga rodo, kad vokiečiai iš Papilės į Augustaičių kaimą atvarė daugiau kaip 100 sovietų karo belaisvių ir Jono Kondroto sodyboje buvo įrengta laikina karo belaisvių stovykla. Stovykloje vokiečiai belaisvius iškratydavo, paimdavo dokumentus, pinigus, kitus vertingus daiktus. Po to jie iš stovyklos paimdavo po 4–5 belaisvius, vesdavo juos prie Ventos dešiniojo kranto ir ten prie duobių sušaudydavo. Po egzekucijos Jono Kondroto sodyboje vokiečių kariams buvo surengtos vaišės. Šiose vaišėse dalyvavo ir

¹ 139 Lt dėl ieškinio reikalavimo paneigti paskleistus duomenis ir 150 Lt dėl ieškinio reikalavimo atlyginti neturtinę žalą

Algirdas Bučikas, egzekucijos pradžioje motociklu atvažiavęs į Augustaičių kaimą. <...>. Vėliau gyventojai sušaudytų belaisvių kūnus iškasė, pergabeno į Girelės mišką ir čia palaidojo. <...>. 1951 m. spalio 19 d. ekshumacijos duomenimis, nužudyta buvo per 126 sovietinius karius“.

Ieškovė pareiškė atsakovams ieškinį, kuriuo prašė:

- 1) įpareigoti atsakovus per dvi savaites nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos dienraščiuose „Lietuvos rytas“, „Respublika“ ir „Lietuvos žinios“ savo lėšomis išspausdinti tokio turinio paneigimą:
„Informuojame, kad VšĮ „Versmės“ leidyklos 2006 m. išleistoje knygoje „Papilė II, III dalys“ (11-oji serijos „Lietuvos valsčiai“ monografija) Alfredo Rukšėno parengto trečiosios dalies skyriaus „Papilės valsčius pirmaisiais vokiečių okupacijos 1941-ųjų metų mėnesiais“ 469 puslapyje paskleisti duomenys: „Archyvinė medžiaga rodo, kad vokiečiai iš Papilės į Augustaičių kaimą atvarė daugiau kaip 100 sovietų karo belaisvių ir Jono Kondroto sodyboje buvo įrengta laikina karo belaisvių stovykla. Stovykloje vokiečiai belaisvius iškratydavo, paimdavo dokumentus, pinigus, kitus vertingus daiktus. Po to jie iš stovyklos paimdavo po 4–5 belaisvius, vesdavo juos prie Ventos dešiniojo kranto ir ten prie duobių sušaudydavo. Po egzekucijos Jono Kondroto sodyboje vokiečių kariams buvo surengtos vaišės. Šiose vaišėse dalyvavo ir Algirdas Bučikas, egzekucijos pradžioje motociklu atvažiavęs į Augustaičių kaimą. <...>. Vėliau gyventojai sušaudytų belaisvių kūnus iškasė, pergabeno į Girelės mišką ir čia palaidojo. <...>. 1951 m. spalio 19 d. ekshumacijos duomenimis, nužudyta buvo per 126 sovietinius karius.“ neatitinka tikrovės ir žemina Onos Puskunigienės bei jos dukters Zofijos Veronikos Lipeikienės garbę ir orumą“;
- 2) priteisti iš atsakovų 5000 Lt neturtinei žalai atlyginti.

Bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme metu, apeliaciniame skunde ir bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme metu ieškovė patikslino, kad **prašo paneigti ir pripažinti neatitinkančia tikrovės bei žeminančia ieškovės ir jos motinos garbę ir orumą dalį teksto** – teiginius, kad „**Jono Kondroto sodyboje buvo įrengta laikina karo belaisvių stovykla**“ ir kad „**po egzekucijos Jono Kondroto sodyboje vokiečių kariams buvo surengtos vaišės**“. Ieškovė taip pat pripažino, kad duomenys apie sovietų karo belaisvių laikymą Jono Kondroto sodyboje ir jų sušaudymą atitinka tikrovę.

Vilniaus miesto antrasis apylinkės teismas 2010 m. vasario 8 d. sprendimu ieškinį atmetė.

Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi ieškovės apeliacinį skundą, 2011 m. sausio 14 d. nutartimi apeliacinį skundą atmetė ir Vilniaus miesto antrojo apylinkės teismo 2010 m. vasario 8 d. sprendimą paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi ieškovės kasacinį skundą, 2011 m. rugsėjo 9 d. nutartimi panaikino Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. sausio 14 d. nutartį ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui.

Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, pakartotinai išnagrinėjusi ieškovės apeliacinį skundą, 2011 m. gruodžio 8 d. sprendimu Vilniaus miesto antrojo apylinkės teismo 2010 m. vasario 8 d. sprendimą panaikino ir priėmė naują sprendimą – ieškinį patenkino, įpareigojo Viešąją įstaigą „Versmės“ leidyklą per dvi savaites nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos dienraščiuose „Lietuvos rytas“, „Respublika“ ir „Lietuvos žinios“ savo lėšomis išspausdinti tokio turinio paneigimą: „Informuojame, kad VšĮ „Versmės“ leidyklos 2006 m. išleistoje knygoje „Papilė II, III dalys“ (11-oji serijos „Lietuvos valsčiai“ monografija) Alfredo Rukšėno parengto trečiosios dalies skyriaus „Papilės valsčius pirmaisiais vokiečių okupacijos 1941-ųjų metų mėnesiais“ 469 puslapyje paskleisti duomenys: „Archyvinė medžiaga rodo, kad vokiečiai iš Papilės į Augustaičių kaimą atvarė daugiau kaip 100 sovietų karo belaisvių ir Jono Kondroto sodyboje buvo įrengta laikina karo belaisvių stovykla. Stovykloje vokiečiai belaisvius iškratydavo, paimdavo dokumentus, pinigus, kitus vertingus daiktus. Po to jie iš stovyklos paimdavo po 4–5 belaisvius, vesdavo juos prie Ventos dešiniojo kranto ir ten prie duobių sušaudydavo. Po egzekucijos Jono Kondroto sodyboje vokiečių kariams buvo surengtos vaišės. Šiose vaišėse dalyvavo ir Algirdas Bučikas, egzekucijos pradžioje motociklu atvažiavęs į Augustaičių kaimą. <...>. Vėliau gyventojai sušaudytų

belaisvių kūnus iškasė, pergabeno į Girelės mišką ir čia palaidojo. <...>. 1951 m. spalio 19 d. ekshumacijos duomenimis, nužudyta buvo per 126 sovietinius karius.“ neatitinka tikrovės ir žemina Onos Puskunigienės bei jos dukters Z. V. Lipeikienės garbę ir orumą“, priteisė iš VŠĮ „Versmės“ leidyklos ir Alfredo Rukšėno solidarčiai 5 000 Lt neturtinės žalos ir bylinėjimosi išlaidas.

Manome, kad bylą nagrinėjusio apeliacinės instancijos teismo sprendimas yra neteisėtas ir nepagrįstas, kadangi jį priimant buvo padaryta materialinės ir procesinės teisės normų pažeidimų bei buvo nukrypta nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotos teisės normų aiškinimo ir taikymo praktikos. Atsižvelgdami į tai, teikiame šį kasacinį skundą, kurį grindžiame toliau išdėstytais teisiniais argumentais.

II. IŠSAMŪS TEISINIAI ARGUMENTAI, PATVIRTINANTYS KASACIJOS PAGRINDŲ BUVIMĄ

Kasacijos būtinumą šioje byloje lemia tai, kad bylą nagrinėjęs apeliacinės instancijos teismas padarė materialinės ir procesinės teisės normų pažeidimus, turinčius esminės reikšmės vienodam teisės aiškinimui ir taikymui, ir šie pažeidimai turėjo įtakos neteisėto sprendimo priėmimui, taip pat ir tai, kad bylą nagrinėjęs apeliacinės instancijos teismas nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotos teisės normų aiškinimo ir taikymo praktikos. Civilinio proceso kodekso 346 straipsnio 2 dalyje nustatytų kasacijos pagrindų buvimą patvirtina toliau nurodytos aplinkybės.

1. Dėl materialinės teisės normų pažeidimo

1.1. Bylą nagrinėjęs apeliacinės instancijos teismas pažeidė materialinės teisės normas, reglamentuojančias asmens garbės ir orumo gynimą (Civilinio kodekso 2.24 straipsnis), kadangi **įpareigojo atsakovą viešai, per visuomenės informavimo priemones paneigti paskleistus duomenis, nustatęs, jog dalis šių duomenų atitinka tikrovę.** Atsižvelgiant į tai, kad paskleisti duomenys yra apie Lietuvos istorijos įvykius, reikšmingus istorijos mokslui ir tolesniems istoriniams tyrimams, atitinkamų duomenų apie tokių įvykių buvimą faktą paneigimas turėtų didelę neigiamą visuomeninę reikšmę, sukeldamas sumaištį mokslininkų tarpe bei visoje visuomenėje ir padarydamas didelę žalą istorijos mokslui. Teismas, įpareigodamas atsakovą – visuomenėje gerai žinomą ir nepriekaištingai vertinamą VŠĮ „Versmės“ leidyklą – viešai paneigti žinomi neabejotinai teisingus duomenis ir faktus, **verčia viešai sakyti netiesą, t. y. meluoti.** Todėl jau vien dėl šių priežasčių skundžiamas apeliacinės instancijos teismo sprendimas negali būti paliktas galioti.

1.2. Bylą nagrinėjęs apeliacinės instancijos teismas pažeidė materialinės teisės normas, reglamentuojančias asmens garbės ir orumo gynimą (Civilinio kodekso 2.24 straipsnis), visiškai nepagrįstai konstatavęs, jog paskleisti beasmens duomenys žemina ieškovės asmens garbę ir orumą, todėl priėmė neteisėtą ir nepagrįstą sprendimą.

2. Dėl proceso teisės normų pažeidimo

2.1. Bylą nagrinėjęs apeliacinės instancijos teismas pažeidė procesinės teisės normas, reglamentuojančias įrodinėjimą ir įrodymų vertinimą (Civilinio proceso kodekso 176 straipsnis, 177 straipsnio 1 dalis, 178 straipsnis), kadangi išvadas dėl įrodinėjimo dalyko (paskleistų duomenų atitikimo tikrovei) padarė nevertindamas visų į bylą pateiktų įrodymų bei nurodytų argumentų, nepasisakydamas dėl jų, padarydamas išvadą, neatitinkančias nustatytų faktinių aplinkybių. Taip pat apeliacinės instancijos teismas išvadą dėl įrodinėjimo dalyko (asmens garbės ir orumo pažeidimo) buvimą padarė visiškai neanalizuodamas šio klausimo ir įrodinėjimo pareigą turinčiai šaliai nevykdant šios pareigos, be to, teismo padaryta išvada šiuo klausimu prieštarauja nustatytoms faktinėms bylos aplinkybėms.

2.2. Bylą nagrinėjęs apeliacinės instancijos teismas padarė šiurkštų proceso teisės normų pažeidimą, pažeisdamas dispozityvumo principą (Civilinio proceso kodekso 13 straipsnis, 265 straipsnio 2 dalis) ir įrodymų vertinimo taisyklės (Civilinio proceso kodekso 176 straipsnis, 187 straipsnis) kadangi viršijo pareikštus ieškinio reikalavimus, įpareigodamas visuomenės informavimo priemonę paneigti ir tokius paskleistus duomenis, kurių atitikimas tikrovei ne tik kad nebuvo ginčijamas, bet ir buvo pripažintas ieškovės bylos nagrinėjimo pirmosios ir

apeliacinės instancijos teisme metu. Tokiu būdu apeliacinės instancijos teismas, viršydamas pareikštus reikalavimus, priėmė akivaizdžiai nepagrįstą ir neteisėtą sprendimą.

3. Dėl nukrypimo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotos praktikos

Bylą nagrinėjęs apeliacinės instancijos teismas nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotos teisės normų aiškinimo bei taikymo praktikos dėl įrodinėjimo ir įrodymų vertinimo.

III. TEISINIAI KASACINIO SKUNDO ARGUMENTAI

1. Dėl ieškinio ribų peržengimo

Apeliacinės instancijos teismas, priimdamas skundžiamą sprendimą, peržengė ieškinio ribas ir priėmė neteisėtą ir nepagrįstą sprendimą, įpareigodamas atsakovą VŠĮ „Versmės“ leidyklą paneigti ir tuos duomenis, kurių ieškovė neprašė paneigti ir netgi pati pripažino juos atitinkant tikrovę.

1.1. Tiek bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme metu, tiek ir apeliaciniame skunde ieškovė Zofija Veronika Lipeikienė nurodė, kad „prašoma paneigti ir pripažinti neatitinkančiais tikrovės bei žeminančiais citatos duomenis: **kad ieškovės šeimai priklausančioje sodyboje buvo įrengta šaudomų ir plėšiamų karo belaisvių stovykla ir kad vokiečiams po belaisvių sušaudymo ieškovų šeimos sodyboje buvo surengtos vaišės**“. Taigi dar bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme metu ieškovė susiaurino ieškinio dalyką. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2011 m. rugsėjo 9 d. nutartyje, priimtoje nagrinėjamoje byloje, taip pat pažymėjo, kad „pirmosios ir apeliacinės instancijų teismų posėdžių metu ieškovė patikslino, kad visas nurodytas tekstas pateikiamas kontekstui atskleisti, o **prašoma paneigti ir pripažinti neatitinkančia tikrovės bei žeminančia ieškovės ir jos motinos garbę ir orumą dalį teksto – teiginius, kad *Jono Kondroto sodyboje buvo įrengta laikina karo belaisvių stovykla* ir kad *po egzekucijos Jono Kondroto sodyboje vokiečių kariams buvo surengtos vaišės***“. Apeliacinės instancijos teismo sprendime nurodoma, jog fakto, kad 1941 metų birželio mėnesį Papilėje į Jono Kondroto sodybą buvo atvesti sovietų karo belaisviai, kurie buvo sušaudyti už sodybos teritorijos, apeliančios neginčija.

Taigi akivaizdu, kad ginčas byloje vyko tik dėl dviejų teiginių, bet ne dėl visos ieškovės ieškinyje paminėtos ištraukos, todėl apeliacinės instancijos teismas neturėjo jokio pagrindo įpareigoti atsakovą VŠĮ „Versmės“ leidyklą šią ištrauką paneigti.

1.2. Remiantis Civilinio proceso kodekso 187 straipsniu, teismas gali laikyti kitos šalies pripažintą faktą nustatytu.

Kaip minėta, ieškovė pripažino aplinkybę, jog sovietų karo belaisviai buvo laikomi Jono Kondroto sodyboje ir buvo sušaudyti. Apeliacinės instancijos teismo sprendime taip pat nurodoma, jog apklausti liudytojai A. Kievišas ir J. Makarevičius patvirtino, kad netoli Jono Kondroto sodybos buvo sušaudyti belaisviai. Todėl didžioji dalis minėtoje ištraukoje nurodytų teiginių neabejotinai atitinka tikrovę.

Taigi pripažintina, kad įpareigodamas paneigti visą minėtą ištrauką apeliacinės instancijos teismas įpareigojo paneigti teiginius, dėl kurių atitikimo tikrovei ginčo nėra. Toks apeliacinės instancijos teismo sprendimas akivaizdžiai neatitinka teisėtumo ir pagrįstumo reikalavimų (Civilinio proceso kodekso 263 straipsnis).

2. Dėl garbės ir orumo pažeidimo

2.1. Apeliacinės instancijos teismas, priimdamas sprendimą, nevykdė savo pareigos motyvuoti priimamus sprendimus ir padarė visiškai neargumentuotą išvadą, jog paskleisti duomenys žemina ieškovės ir jos motinos garbę ir orumą.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2011 m. rugsėjo 9 d. nutartyje, priimtoje nagrinėjamoje byloje, pažymėjo, kad vien ta aplinkybė, jog paskleisti duomenys neatitinka tikrovės, pati savaime nepatvirtina, kad yra pažeisti asmens garbė ir orumas. Taigi tam, kad būtų galima tenkinti ieškinio reikalavimą dėl paskleistų duomenų paneigimo, turi būti nustatyta ir aplinkybė dėl asmens garbės ir orumo pažeidimo.

Apeliacinės instancijos teismas skundžiamame sprendime sprendamas dėl ieškovės ir ieškovės motinos garbės ir orumo pažeidimo buvimo, apsiribojo vieninteliu teiginiu, jog sutinka su apeliantės argumentu, kad nurodyti teiginiai skaitytojams sudaro įspūdį, jog Jono Kondroto sodybos gyventojai gera valia galėjo dalyvauti, ar dalyvavo įrengiant laikiną karo belaisvių stovyklą ir po egzekucijos surengė vokiečių kariams vaišes. Tačiau teismas šio teiginio visiškai nemotyvavo, jokių kitų motyvų nepateikė, ir ieškovės bei jos motinos garbės ir orumo pažeidimo klausimo apskritai daugiau neanalizavo.

Pažymėtina, kad apeliacinės instancijos teismas sprendime (nutartyje) privalo pasisakyti dėl visų atsakovų argumentų. Teismas turi teisę neanalizuoti tik tų argumentų, kurie visiškai nesusiję su byla arba yra draudžiami, tačiau atsisakymas analizuoti kuriuos nors argumentus turi būti motyvuotas. Motyvuotu sprendimu galima pripažinti tik tokį apeliacinės instancijos teismo sprendimą, kuriame argumentuotai įvertinti visi, t. y. tiek faktiniai, tiek ir teisiniai argumentai (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. liepos 3 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-429/2006, J. G. ir kt. v. J. Š. ir kt.; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. lapkričio 25 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-487/2008, A. R. įmonė v. UAB „Sonex group“*).

Apeliacinės instancijos teismas, priimdamas skundžiamą sprendimą, pareigos motyvuoti priimamus sprendimus nevykdė.

Pirma, apeliacinės instancijos teismas skundžiamame sprendime neargumentavo, kodėl sutinka su ieškovės (apeliantės) argumentu, tačiau atmeta atsakovų argumentus dėl to, kad ginčo teiginiai turi būti vertinami ne Papilės gyventojų, bet jokia teritorine priklausomybe neapibrėžto vidutinio skaitytojo akimis, ir kad toks skaitytojas iš ginčijamų teiginių turinio ir straipsnio konteksto negali žinoti apie Onos Puskunigienės giminytės ar bet kokius kitus ryšius su Jonu Kondrotu, kurio sodyba minima straipsnyje. Pažymėtina, kad ginčijami teiginiai yra beasmeniai, nei ieškovė, nei Ona Puskunigienė straipsnyje neminimos, Onos Puskunigienės pavardė nurodyta tik straipsnio išnašose kaip istorinio šaltinio – archyvinės bylos – pavadinimo dalis. Net ir tuo atveju, jei skaitytojai darytų prielaidą, jog sodybos gyventojai galėjo būti susiję su straipsnyje minimais įvykiais, jiems bet koku atveju nėra žinoma, kas minėtu laiku gyveno Jono Kondroto sodyboje. Skaitytojams taip pat nėra žinoma, jog straipsnio išnašose minima Ona Puskunigienė yra Jono Kondroto dukra. Pastarosios aplinkybės gali būti žinomos tik labai siauram ieškovės giminių ir pažįstamų ratui, bet ne bet kuriam straipsnio skaitytojui. Apeliacinės instancijos teismas sprendime nemotyvavo, kuo remdamasis daro išvadą, kad skaitytojui yra akivaizdu, jog Ona Puskunigienė gyveno Jono Kondroto sodyboje arba Ona Puskunigienė yra Jono Kondroto dukra. **Būtent vidutinio skaitytojo, kuriam ir yra skirtas šis straipsnis, akimis vertinant ginčo teiginių turinį ir straipsnio kontekstą, negalima daryti išvados, jog Jono Kondroto ir Onos Puskunigienės tarpusavio giminytės ar bet kokie kiti ryšiai skaitytojui iš straipsnio yra žinomi, todėl straipsnio tekste apskritai neminint arba bet kaip tiesiogiai ar netiesiogiai net neužsimenant apie jokių sodybos gyventojus, nei ieškovės, nei jos motinos Onos Puskunigienės garbė ir orumas negalėjo būti pažeistas.**

Antra, apeliacinės instancijos teismas taip pat neargumentavo, kodėl atmeta atsakovų argumentus, jog iš teiginių turinio ar straipsnio konteksto negalima daryti išvados, kad skaitytojai gali atpažinti Oną Puskunigienę kaip susijusią su laikina karo belaisvių stovykla ar dalyvavus surengiant vokiečių kariams vaišes, kadangi iš išnašoje nurodyto istorinio šaltinio pavadinimo („Onos Puskunigienės b. b.“) skaitytojui visiškai nėra aišku, nei kuo Ona Puskunigienė buvo kaltinama, nei kaip ji yra susijusi su aprašomais įvykiais, jei apskritai susijusi. Pažymėtina, kad skaitydamas mokslinį istorinį straipsnį skaitytojas suvokia, jog istorinių duomenų apie sovietų karo belaisvių sušaudymą gali būti ir apskritai su šiais įvykiais nieko bendra neturinčio asmens byloje, todėl straipsnio išnašoje nurodžius tokio asmens baudžiamąją bylą nebūtų galima daryti išvados, jog skaitytojas supras, kad šis asmuo yra

kaltinamas padėjęs vokiečiams sušaudant karo belaisvius, rengęs vaišes, ar kaip nors kitaip yra susijęs su šiais įvykiais. Taigi tokios išvados negalima daryti ir Onos Puskunigienės atžvilgiu. Pažymėtina, kad Ona Puskunigienė ir buvo teisiama, o vėliau reabilituota visai ne už dalyvavimą minėtuose įvykiuose, bet už antitarybinę agitaciją, tarybinės tikrovės iškreipimą ir pan. Nepaisant to, jos baudžiamojoje byloje yra įvairaus pobūdžio istorinių duomenų apie tam tikrus šalutinius įvykius: pavyzdžiui, vien dėl to, kad straipsnyje minint 1951 m. spalio 19 d. ekshumacijos aktą, taip pat yra daroma nuoroda į Onos Puskunigienės bylą, skaitytojui nėra aišku, ar Ona Puskunigienė kaip nors yra susijusi su palaikų ekshumavimu.

Trečia, apeliacinės instancijos teismas skundžiamame sprendime nepateikė motyvų, kodėl atmets atsakovų argumentą, kad vidutiniam skaitytojui, turinčiam bent minimalų išprusimą ir minimalių istoriografijos žinių, ginčijami teiginiai nesudaro ir negali sudaryti įspūdžio, jog sodybos savininkas ar jo artimieji išreiškė paramą, palankumą į sodybą įsiveržusiems ginkluotiems vokiečių kariams, kadangi skaitytojas vertina pateikiamus įvykius, suvokdamas, kad užkariautojai okupuotame krašte daro tai, ką nori, kad jie yra ginkluoti, o beginkliai vietiniai gyventojai gali tik vykdyti okupantų nurodymus ir įsakymus, kad bet koks pasipriešinimas ar net menkiausias nepritarimas ginkluotiems okupantams gali sukelti jų įniršį, bausmes, susidorojimą, sodybos sunaikinimą ir visų jos gyventojų žūtį, turint omenyje, kad netoli gyventojų namų yra be jokio gailesčio šaudomi karo belaisviai. Todėl apeliacinės instancijos teismo išvada, kad ginčo teiginiai skaitytojams sudaro įspūdį, jog Jono Kondroto sodybos gyventojai **gera valia** galėjo dalyvauti, ar dalyvavo įrengiant laikiną karo belaisvių stovyklą ir po egzekucijos surengė vokiečių kariams vaišes, yra visiškai nemotyvuota.

Taigi apeliacinės instancijos teismas visiškai nepagrįstai nusprendė, jog paskleisti duomenys žemina ieškovės ir jos motinos garbę ir orumą.

2.2. Apeliacinės instancijos teismo padaryta išvada, jog karo belaisvių laikino buvimo sodyboje vadinimas laikina karo belaisvių stovykla žemina ieškovės ir Onos Puskunigienės garbę ir orumą, prieštarauja teismo nustatytoms aplinkybėms.

Pirma, apeliacinės instancijos teismas nustatė aplinkybę, kad sovietų karo belaisviai 1941 metų birželio mėnesį buvo Jono Kondroto sodyboje ir buvo sušaudyti už sodybos teritorijos.

Antra, apeliacinės instancijos teismas skundžiamame sprendime, remdamasis Onos Puskunigienės baudžiamąja byla, nustatė aplinkybę, kad **pati Ona Puskunigienė apklausose paaiškino, jog vokiečių jos tėvo Jono Kondroto sodyboje organizuota karo belaisvių stovykla egzistavo vieną dieną.**

Atsižvelgiant į tai, kad terminas „stovykla“ yra bendrinėje lietuvių kalboje vartojamas laikino stovėjimo, buvimo apibūdinimas, kad aplinkybės dėl karo belaisvių laikymo Jono Kondroto sodyboje ieškovė neginčijo, taip pat į tai, kad apeliacinės instancijos teismas nustatė, jog ir pati Ona Puskunigienė karo belaisvių buvimą sodyboje vadino karo belaisvių stovykla, akivaizdu, kad „laikinos karo belaisvių stovyklos“ termino vartojimas laikinam karo belaisvių laikymui apibūdinti negali žeminti ieškovės ir jos motinos garbės ir orumo.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, pripažintina, kad apeliacinės instancijos teismas neturėjo pagrindo daryti išvados, jog termino „laikina karo belaisvių stovykla“ vartojimas straipsnyje žemina ieškovės ir jos motinos garbę ir orumą.

3. Dėl paskleistų duomenų atitikimo tikrovei

3.1. Apeliacinės instancijos teismas, sprenddamas klausimą dėl paskleistų duomenų atitikimo tikrovei, nevertino dalies byloje esančių įrodymų, taip pat padarė išvadas, neatitinkančias nustatytą faktinių bylos aplinkybių.

Civilinio proceso kodekso 177 straipsnyje nustatyta, kad įrodymai civilinėje byloje yra bet kokie faktiniai duomenys, kuriais remdamasis teismas įstatymų nustatyta tvarka konstatuoja, kad yra aplinkybių, pagrindžiančių šalių reikalavimus bei atsikirtimus, ir kitokių aplinkybių, turinčių reikšmės bylai teisingai išspręsti, arba kad jų nėra.

Irodinėdami, jog teiginiai „Jono Kondroto sodyboje buvo įrengta laikina karo belaisvių stovykla“ ir „po egzekucijos Jono Kondroto sodyboje vokiečių kariams buvo surengtos vaišės“ atitinka tikrovę, atsakovai rėmėsi archyvinių bylų medžiaga.

Pažymėtina, jog apeliacinės instancijos teismas, remdamasis Onos Puskunigienės baudžiamosios bylos medžiaga, **nustatė aplinkybę, kad pati Ona Puskunigienė apklausose paaiškino, jog vokiečių jos tėvo Jono Kondroto sodyboje organizuota karo belaisvių stovykla egzistavo vieną dieną.** Taigi visiškai nelogiška ir nesuprantama yra teismo išvada, kad atsakovai nepateikė teismui pagrįstų įrodymų, jog paskleisti duomenys, kad „Jono Kondroto sodyboje buvo įrengta laikina karo belaisvių stovykla“ atitinka tikrovę. Priešingai, minėta teismo nustatyta aplinkybė leidžia pagrįstai teigti, jog pastarasis straipsnio teiginys atitinka tikrovę.

3.2. Apeliacinės instancijos teismas išvadą, jog teiginys, kad „po egzekucijos Jono Kondroto sodyboje vokiečių kariams buvo surengtos vaišės“, neatitinka tikrovės, motyvavo tuo, kad Ona Puskunigienė apklausose apie vaišes nieko neužsiminė, o nagrinėjamojoje byloje apklausti liudytojai A. Kievišas ir J. Makarevičius nurodė, kad apie vaišes nieko negirdėjo. Akivaizdu, kad tokia teismo išvada nelaikytina pagrįsta.

Ta aplinkybė, kad Ona Puskunigienė apklausose nieko neminėjo apie vaišes, nes apie tai nebuvo klausama, nereiškia, jog vaišių apskritai nebuvo. Taip pat ir ta aplinkybė, kad apie tam tikrus įvykius asmenys, nagrinėjamų prieš 70 metų vykusių įvykių metu buvę ypač jauno amžiaus, neturi žinių, nereiškia, jog tie įvykiai nevyko. Pažymėtina, kad įvykių metu vaišių buvimo faktą apklausose patvirtino liudytojai B. I. Pinskis ir B. A. Romaška, taip pat nurodę ir kitas aplinkybes, dėl kurių buvimo ginčo byloje nėra.

Atsižvelgdamas į tai, kad minėtos archyvinės bylos yra okupacinio režimo struktūrų bylos, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2011 m. rugsėjo 9 d. nutartyje, priimtoje nagrinėjamoje byloje, pažymėjo, kad atsakovai privalėjo pateikti į bylą įrodymus, jog atranka, kas realiai vyko, o kas ne, buvo padaryta, t. y. kad atitinkamomis (istorinių duomenų) patikrinimo priemonėmis, remiantis keliais šaltiniais, buvo atliktas okupacinio režimo represinių struktūrų surinktų aktualių duomenų tyrimas ir jo rezultatai objektyviai patvirtina, jog skelbiami duomenys „Jono Kondroto sodyboje buvo įrengta laikina karo belaisvių stovykla“ ir „po egzekucijos Jono Kondroto sodyboje vokiečių kariams buvo surengtos vaišės“ yra grindžiami tiesa.

Bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme metu atsakovas Alfredas Rukšėnas pateikė rašytinę istorinių šaltinių tyrimo santrauką, kurioje detalai aprašė mokslinių tyrimų metodus ir principus, kuriais vadovaujantis buvo atliekama archyvinių bylų ir jose esančių duomenų analizė bei atranka. Išvadą, jog ginčo teiginiai atitinka tikrovę, straipsnio autorius padarė įvertinęs nevienkartinį jų patvirtinimą, tarpusavio neprieštarinumą, ir tą aplinkybę, jog įvykiai, apie kuriuos duomenis suteikia šaltiniai, yra tipiški straipsnyje nagrinėjamam istoriniam laikotarpiui. Pažymėtina, kad apeliacinės instancijos teismas šio atsakovo Alfredo Rukšėno pateikto įrodymo visiškai nevertino, tokiu būdu pažeisdamas pareigą motyvuoti priimamus sprendimus.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, pripažintina, kad apeliacinės instancijos teismas pažeidė įrodymų vertinimo taisykles ir padarė visiškai nepagrįstas išvadas dėl paskleistų duomenų atitikimo tikrovei. Tai lėmė neteisėto ir nepagrįsto sprendimo priėmimą.

IV. DĖL SPRENDIMO VYKDYMO SUSTABDYMO

Vadovaudamiesi Civilinio proceso kodekso 363 straipsniu reiškiamo prašymą dėl sprendimo vykdymo sustabdymo.

Pažymėtina, kad skundžiamas sprendimas įpareigoja atsakovus per dvi savaites nuo sprendimo įsiteisėjimo dienos paneigti paskleistus duomenis. Dėl tokio sprendimo pobūdžio jo įvykdymo atgręžimas yra neįmanomas. Todėl tuo atveju, jei atsakovai įvykdytų skundžiamą

apeliacinės instancijos teismo sprendimą, o išnagrinėjus bylą kasacine tvarka skundžiamas sprendimas būtų panaikintas, atsakovų teisės ir jų teisėti interesai būtų iš esmės pažeisti. Sprendimo dalies dėl neturtinės žalos atlyginimo ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimo priteisimo įvykdymas minėtu atveju taip pat neatitiktų atsakovų interesų ir pablogintų jų, ypač atsakovo Alfredo Rukšėno, turtinę padėtį. Tai lemia būtinybę sustabdyti skundžiamo sprendimo vykdymą tol, kol byla bus išnagrinėta kasacine tvarka.

Remdamiesi išdėstytais motyvais ir vadovaudamiesi Civilinio proceso kodekso 340 straipsniu, 359 straipsnio 1 dalies 3 punktu, 363 straipsniu

prašome Teismo:

1. panaikinti Panevėžio apygardos teismo 2011 m. gruodžio 8 d. sprendimą ir palikti galioti Vilniaus miesto antrojo apylinkės teismo 2010 m. vasario 8 d. sprendimą;
2. sustabdyti Panevėžio apygardos teismo 2011 m. gruodžio 8 d. sprendimo vykdymą tol, kol byla bus išnagrinėta kasacine tvarka.

PRIDEDAMA:

1. Kasacinio skundo egzempliorius ieškovei.
2. Žyminio mokesčio kvitas (tik Teismui).
3. Išrašai iš teisinių paslaugų teikimo sutarčių (tik Teismui).

Advokatė

Agnė Bilotaitė